

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 25/2009 vp

Valtioneuvoston selvitys komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut sopimuksesta yhdistetyn patenttioikeudenkäyntijärjestelmän perustamiseksi (patenttilitigaatiosopimus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 11 päivänä marraskuuta 2009 lähettänyt lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten jatkokirjelmän 1. TEM 05.11.2009 asiassa E 47/2009 vp.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Heli Honkapää, työ- ja elinkeinoministeriö

- lainsäädäntöneuvos Tatu Leppänen, oikeusministeriö.

Viitetieto

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 10/2009 vp. Valiokunta on käsitellyt asiaa myös tunnuksilla U 54/2000 vp (LaVL 20/2000 vp, LaVL 8/2002 vp ja LaVL 12/2008 vp) ja E 140/2005 vp (LaVL 7/2007 vp).

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Neuvoteltavalla patenttilitigaatiosopimuksella on tarkoitus luoda täysin uusi kansainvälinen patenttituomioistuim. Tavoitteena on nykyistä kustannustehokkaampi ja ennustettavampi patenttioikeudenkäyntijärjestelmä, joka samalla turvaa oikeuden saatavuuden. Uuden tuomioistuimen tuomiovaltaan kuuluisi nykyisten eurooppapatenttien lisäksi myöhemmin sovittavia yhteisöpatentteja. Yhteisöpatenteista ei ole vielä yhteisön tasolla säädetty. Neuvottelut patenttilitigaatiosopimuksesta ja yhteisöpatenttiasetuksesta (U 54/2000 vp) etenevät rinnakkain.

Joulukuussa 3.—4.12.2009 pidettävässä kilpailukykyneuvostossa on tarkoitus hyväksyä päätelmät, joilla pyritään kehittämään patenttijärjestelmää Euroopassa. Kokonaisuuteen kuuluu yhteisöpatentin käyttöönotto, yhteistyöjärjestelyt Euroopan patenttinviraston ja kansallisten virastojen välillä, Euroopan patenttisopimuksen muuttaminen ja patenttituomioistuimen perustaminen (patenttilitigaatiosopimus).

Päätelmäluonnoksessa mainitut patenttilitigaatiojärjestelmää koskevat pääperiaatteet ilmenevät valtioneuvoston selvityksestä. Yhteisöpatenttijärjestelmän pääpiirteet ilmenevät vuo-

rostaan valtioneuvoston selvityksestä asiassa U 54/2000 vp.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta on pääpiirteissään seuraava:

Suomi tukee pyrkimyksiä kehittää nykyistä patenttijärjestelmää osana Lissabonin strategiaa. Poliittinen päätös antaisi tärkeän signaalin työn etenemisestä. Toisaalta Suomi on huolissaan epävarmuustekijöiden suuresta kirjosta niin yhteisöpatentin kuin patenttilitigaatiojärjestelmän osalta.

Suomi on neuvottelujen uudelleenkäynnistymisestä asti pitänyt patenttilitigaatiojärjestelmässä etenemistä ensisijaisena tavoitteenaan. Lähtöasetelma on tällä puheenjohtajuuskaudella muuttunut merkittävästi siinä mielessä, että päätös yhteisöpatentista tehtäisiin nyt ensin, ilman että tiedettäisiin patenttilitigaatiosopimuksen lopullisesta sisällöstä taikka voimaantuloajan kohdasta.

Suomi voi periaatteessa hyväksyä sen, että neuvoston päätelmät sisältävät patenttilitigaatiojärjestelmästä pääperiaatteita, vaikka lausuntopyynnön käsittely EY-tuomioistuimessa on kesken. Päätelmäluonnoksen sisältö ei kuitenkaan kaikilta osin vastaa Suomen asettamia reunaeh-toja. Mahdollisia kansallisia joustovaroja yksit-

täisten reunaehtojen osalta voidaan harkita lo-pullisen neuvottelutilanteen valossa.

Suomen patenttilitigaatiojärjestelmälle aset-tamat reunaehdot ovat seuraavat:

(i) Suomella on oikeus perustaa oma ensim-mäisen oikeusasteen paikallisjaosto tai aluejaos-to yhdessä muiden sopimusvaltioiden kanssa. Patenttituomioistuimen ensimmäisen oikeusas-teen jaostojen toimivaltasuhteet ovat selvät ja tuomarikokoonpano (lainoppineita ja teknisiä tuomareita) monikansallinen. Muutoksenhaku-asteen on oltava keskitetty oikeuskäytännön yh-teneväsyyden turvaamiseksi. Oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen on turvattava oikeuden saa-tavuuden ja oikeudenmukaisen oikeudenkäyn-nin toteutuminen. Keskeisimmät menettelylliset säännöt olisi sisällytettävä itse patenttilitigaatio-sopimukseen tai sen liitteisiin. Tämä reunaehto täyttyy yleisellä tasolla.

(ii) Patenttituomioistuimen toimivallan tulee olla yksinomainen. Ns. opt-out-mahdollisuudesta tulisi luopua kokonaan tai ainakin sitä tulee rajoittaa ajallisesti tai muutoin, kuten siirtymä-kautta pidentämällä. Tämä reunaehto ei täyty.

(iii) Patenttituomioistuimen perustamiskus-tannuksista ja budjettivaikutuksista olisi pystyt-tävä sopimaan edes periaatetasolla. Tämä reuna-eh-to ei täyty.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eurooppalaisesta patenttilitigaatiojärjestelmäs-tä on käyty neuvotteluja pitkään, ja laki-valiokunta on antanut asiassa useita lausuntoja. Patenttilitigaatiojärjestelmästä neuvotellaan rin-nakkain yhteisöpatenttiasetuksen (U 54/2000 vp) kanssa.

Joulukuussa 2009 pidettävässä kilpailukyky-neuvostossa on tarkoitus hyväksyä päätelmät, joissa tehtäisiin poliittisia linjauksia sekä patent-titigaatiojärjestelmästä että yhteisöpatentista. Saadun selvityksen mukaan päätelmäluonnos vastaa yleisellä tasolla Suomen patenttilitigaa-

tiojärjestelmälle asettamia reunaeh-toja, jotka liittyvät muun muassa tuomioistuinjärjestelmän rakenteeseen, jaostojen toimivaltasuhteisiin sekä oikeudenkäyntimenettelyä koskeviin sää-nöksiin.

Kahdessa suhteessa päätelmäluonnos ei kui-tenkaan vastaa Suomen patenttilitigaatiojärjes-telmälle asettamia reunaeh-toja. Ensinnäkin pää-telmäluonnokseen sisältyy varsinaiseen so-pimusluonnokseen keväällä 2009 otettu opt-out-mahdollisuus, joka antaa yksittäisille euroop-papatentin haltijoille mahdollisuuden jättäytyä uuden patenttilitigaatiojärjestelmän ulkopuolel-

le jopa 20 vuodeksi. Lakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan (LaVL 10/2009 vp) suhtautunut opt-out-mahdollisuuteen varauksellisesti, koska se kaventaa patenttituomioistuinten yksinomaista toimivaltaa ja näin vaarantaa tuomioistuinjärjestelmän päätavoitteen poistaa päällekkäiset oikeudenkäynnit. Tämän vuoksi valiokunta on pitänyt tarpeellisena, että jatkoneuvotteluissa selvitetään, voidaanko opt-out-mahdollisuudesta luopua tai rajoittaa sitä esimerkiksi ajallisesti.

Toiseksi päätelmäluonnos sisältää mainintoja täysin omarahoitteisesta tuomioistuimesta, kun varsinaisen sopimusluonnoksen mukaan patenttilitigaatiojärjestelmä perustuisi vain osittain eli yhteisöltä ja yhteisön ulkopuolisilta sopimusvaltioilta tulevan rahoituksen lisäksi tuomioistuinten omiin tuloihin. Saadun selvityksen mukaan päätöksenteon tueksi ei ole saatu lisätietoja järjestelmän kustannuksista ja budjettivaikutuksista. Lakivaliokunta toteaa, että patenttituomioistuinten rahoitus eroaa Suomen järjestelmästä, sillä Suomessa tuomioistuinten rahoitus kuuluu perinteisesti julkiselle vallalle. Patenttilitigaatiojärjestelmän arvioidaan tulevan varsin kalliiksi. Tämän vuoksi voidaan kyseenalaistaa, voiko patenttituomioistuin toimia täysin omarahoitteisesti. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että jos tuomioistuinmaksut nousevat kor-

keiksi, ne voivat muodostaa tosiasiallisen esteen oikeussuojan saatavuudelle ja oikeusturvalle.

Lakivaliokunnalle esitetyn arvion mukaan näyttää kuitenkin siltä, että edellä selvitetty maininnat opt-out-mahdollisuudesta ja tuomioistuinten rahoituksesta ovat jäämässä neuvoston päätelmiin. Valiokunta pitää tätä valitettavana, mutta katsoo, että yksittäisten reunaehtojen toteutumisesta keskeisempää on kuitenkin se, että kokonaisuus on hyväksyttävä.

Lopuksi valiokunta toteaa, että sopimusneuvottelut patenttilitigaatiojärjestelmästä jatkuvat päätelmien hyväksymisen jälkeenkin. Valiokunta katsoo, että jatkoneuvotteluissa on edelleen tärkeää kiinnittää huomiota patenttituomioistuinjärjestelmän kustannuksiin ja budjettivaikutuksiin. Näistä seikoista tulee saada riittävästi tietoa, ennen kuin patenttilitigaatiosopimus voidaan hyväksyä. Jatkoneuvotteluissa on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä kiinnittämään huomiota myös opt-out-mahdollisuuteen liittyviin epäkohtiin.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäs. Esko Ahonen /kesk
Kalle Jokinen /kok
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Jari Larikka /kok

Sanna Lauslahti /kok
Raimo Piirainen /sd
Tuomo Puumala /kesk
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd
Kari Uotila /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.